

ÖZET
**ÇANAKKALE İLİ GELİBOLU İLÇESİ KÖYLERİ AĞIZ İNCELEMESİ (BURHANLI,
CEVİZLİ, CUMALI, GÜNEYLİ, ILGARDERE, KARAINEBEYLİ, KOCAÇEŞME,
PAZARLI KÖYLERİ)**
Ayça Çay

Bir dilin tarih sürecinde yaşadığı değişikliklerin daha net bir biçimde anlaşılmasına önemli katkılar sunan ağız araştırmaları, ölçünlü dilin dışında kalıp unutulmaya yüz tutmuş, kaybolma tehlikesi yaşayan dil ve kültür unsurlarının adeta bir fotoğrafını çekerek bunların kayıt altına alınmalarını sağlamaktadır. Son dönemlerde Türkiye Türkçesi ağızları üzerinde yapılan derleme çalışmalarına ilgi artarak devam etmektedir. Gelinek noktada son derece kıymetli çalışmalar yapılsa da bazı bölgelerde halen kapsamlı çalışmalar yapılmamıştır. Çanakkale ilinin Gelibolu ilçesi ve köyleri de bu bölgelerden biridir.

Gelibolu ilçesi 1877-1950 yılları arasında iskân edilen göçmenlerin en çok yerleştirildiği bölgelerden biridir. Bu durum derleme yapmayı zor ve zahmetli bir hale getirmektedir. Bu sebeple bölgede yapılan kapsamlı araştırmalar nadirdir. Mübadil olarak iskân edilenlerin Gelibolu'daki yerleşim birimlerine göre dağılımı: Gelibolu merkeze 323, Evreşe'ye 310, Galata'ya 290, Bayırköy'e 415, Burgaz'a 224, Tayfur'a 183, Fındıklı'ya 232, Yeniköy'e 359, Bolayır'a 373 ve toplamda 2709 kişidir. Resmi kaynaklar ve yöre halkından edinilen bilgilerden hareketle çalışmada yerli köyleri (Burhanlı, Cevizli, Cumalı, Güneylî, Ilgardere, Karainabeyli, Kocaçeşme, Pazarlı) ağız özellikleri incelenmiştir. 8 bölgede 15 kaynak kişiyle konuşma imkânına sahip olunmuştur. Çalışmamız, derleme bölgesinin özelliklerini içeren "Giriş" kısmının ardından "İnceleme, Metinler ve Sözlük" olmak üzere üç ana bölümden meydana gelmektedir. İnceleme kısmı kendi içinde *Ses Bilgisi* ve *Şekil Bilgisi* olarak iki ayrı bölümden oluşmaktadır.

Ağızlar, gün geçtikçe teknolojik gelişmeler, kültürel etkileşim ve göçlerin etkisiyle günümüzde eskiye nazaran daha hızlı bir şekilde değişerek kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu durum değişmekte ve yitime uğramakta olan ağızların hem değişme esnasında gösterdikleri eğilimlerini takip edebilmek hem de bu eğilimlerden hareketle geriye doğru düşünerek dilin tarihi ile ilgili birtakım fikirler edinebilmek açısından titizlikle incelenmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Çanakkale ili Gelibolu ilçesi köyleri ağızlarının içinde sakladığı tarihi dil değerlerini kaybetmeden dil özelliklerinin ortaya çıkarılması çalışmamızda amaçlanmıştır. Çalışmanın, Türkiye

Türkçesi ağızlarıyla ilgili çalışmalar başta olmak üzere dil ile ilgili yapılacak olan her türlü çalışmaya ve Derleme Sözlüğü'ne katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ağız İncelemesi, Gelibolu, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi

ABSTRACT

DIALECTAL STUDY OF THE VILLAGES OF GELİBOLU DISTRICT OF ÇANAKKALE PROVINCE (BURHANLI, CEVİZLİ, CUMALI, GÜNEYLİ, ILGARDERE, KARAINEBEYLİ, KOCAÇEŞME, PAZARLI VILLAGES)

Ayça Çay

Dialect research, which makes significant contributions to a clearer understanding of the changes a language has experienced throughout history, enables them to be recorded by taking a photograph of the language and cultural elements that are outside the standard language and are in danger of being forgotten and are in danger of disappearing. Recently, interest in compilation studies on Türkiye Turkish dialects continues to increase. Although extremely valuable studies have been carried out at this point, comprehensive studies have still not been carried out in some regions. Gelibolu district and villages of Çanakkale province are one of these regions.

Gallipoli district is one of the regions where the most immigrants settled between 1877-1950 were settled. This makes compilation difficult and troublesome. For this reason, comprehensive studies in the region are rare. Distribution of those settled as exchanges according to the settlements in Gallipoli: 323 in Gelibolu center, 310 in Evreşe, 290 in Galata, 415 in Bayırköy, 224 in Burgaz, 183 in Tayfur, 232 in Fındıklı, 359 in Yeniköy. , 373 to Bolayır and 2709 in total. Based on the information obtained from official sources and local people, the dialect characteristics of the local villages (Burhanlı, Cevizli, Cumalı, Güneyli, Ilgardere, Karainabeyli, Kocaçeşme, Pazarlı) were examined in the study. We had the opportunity to talk to 15 resource persons in 8 regions. Our study consists of three main sections: "Introduction", which includes the characteristics of the compilation region, and then "Review, Texts and Dictionary". The review section consists of two separate sections: Phonology and Shape Information.

Dialects are in danger of changing and disappearing more rapidly than ever before, due to the influence of technological developments, cultural interaction and migration. This situation reveals the need to examine the dialects that are changing and disappearing meticulously in order to be able to follow the trends they show during the change and to get some ideas about the history of the language by thinking backwards based on these trends. The aim of our study was to reveal its characteristics. It is aimed that the study will contribute to all kinds of studies on the

language, especially studies on Turkey Turkish dialects, and to the Compilation Dictionary.

Keywords: Dialect research, Gelibolu, Phonetics, Morphology